

Správa ERM za rok 2012 – Po reštrukturalizácii: trhy práce, pracovné podmienky a spokojnosť so životom

Zhrnutie

Úvod

V správe Európskeho monitora reštrukturalizácie (ERM) za rok 2012 sa analyzujú dôsledky reštrukturalizácie pre jednotlivých zamestnancov. Konkrétne sa v nej skúma, ktorí zamestnanci stratili prácu na začiatku nedávnej hospodárskej krízy, ktorí z nich si našli novú prácu, a aký vplyv mali tieto udalosti, strata zamestnania a následné nové zamestnanie, na ich celkovú osobnú situáciu a spokojnosť so životom. Posudzuje sa v nej aj vplyv na pracovné podmienky zamestnancov, ktorí ostali pracovať v reštrukturalizovanom podniku. Situácie týchto dvoch skupín – ľudí, ktorí stratili prácu, a ľudí, ktorí ostali na reštrukturalizovanom pracovisku, – neboli doteraz nikdy analyzované prostredníctvom spoločných, celoeurópskych a reprezentatívnych súborov údajov.

Politické súvislosti

Všeobecná politická obava EÚ je, že v roku 2012 je v Európe o 5 miliónov menej pracovných miest, ako bolo v roku 2008. Mnohé z týchto pracovných miest boli ukončené prepustením zamestnancov v dôsledku reštrukturalizácie. Európska únia po desaťročia poskytovala podporu na zmiernenie negatívnych účinkov reštrukturalizácie na zamestnancov, najmä prostredníctvom Európskeho sociálneho fondu a v nedávnejšej minulosti prostredníctvom Európskeho fondu na prispôsobenie sa globalizácii (EGF). V novej zelenej knihe Európskej komisie o reštrukturalizácii sú okrem toho vyjadrené politické obavy týkajúce sa vplyvu reštrukturalizácie na zamestnancov, ktorí zostávajú v podniku, najmä z pohľadu, že „nedostatočne riadená reštrukturalizácia môže veľmi negatívne a dlhodobo ovplyvniť ľudské zdroje v podnikoch a tým oslabiť kľúčový nástroj ich konkurencieschopnosti“.

Hlavné zistenia

- Z viacerých ukazovateľov zamestnanosti vyplýva, že hoci sa trh práce v priemere stále zhoršuje, medzi členskými štátmi sú veľké rozdiely. Krajiny ako Rakúsko, Nemecko a Poľsko v skutočnosti naďalej vykazujú pomerne pozitívny vývoj na trhu práce.
- Počet pracovných miest zrušených pri reštrukturalizácii síce klesol z vysokých úrovní na začiatku hospodárskej krízy, celkovo je však v ERM ohlásených čoraz viac prípadov straty práce ako vytvorených pracovných miest.
- Zamestnanci, u ktorých je najvyššia pravdepodobnosť straty práce, majú vo všeobecnosti menšiu šancu, že si nájdu nové zamestnanie. Títo ľudia sa vyznačujú nízkou úrovňou vzdelania, príslušnosťou k menšine, prisťahovaleckým pôvodom, a tým, že majú vážne zdravotné problémy a zlé postavenie v práci.
- Dlhý pracovný pomer chráni pred stratou zamestnania, ale ak pracovníci, ktorí dlho pracovali v jednom podniku, prídu o prácu, je u nich menšia pravdepodobnosť, že si nájdu novú.
- Ľudia, ktorí stratia prácu, udávajú nižšiu úroveň spokojnosti so životom a značné zhoršenie svojej životnej situácie ako zamestnanci, ktorí neprišli o svoje zamestnanie.

- Ľudia, ktorí prišli o prácu a následne si našli novú, udávajú omnoho vyššiu spokojnosť so životom ako ľudia, ktorým sa nepodarilo nájsť si nové zamestnanie.
- Len niečo vyše tretiny (37 %) zamestnancov EÚ 27 uviedlo, že reštrukturalizácia sa uskutočnila v priebehu posledných troch rokov. Títo zostávajúci zamestnanci majú väčšinou vyššie postavenie a pracujú vo väčších podnikoch alebo pracujú v odvetviach, ktoré tradične financuje štát.
- Medzi jednotlivými štátmi sú výrazné rozdiely v rozsahu udávanej reštrukturalizácie, zamestnanci v severských krajinách – Dánsko, Fínsko a Švédsko – udávajú najvyššiu úroveň reštrukturalizácie pracoviska (od 55 % do 62 %). Najnižšie úrovne boli zaznamenané v niektorých východných členských štátoch (Poľsko a Bulharsko) a južných členských štátoch (Taliansko, Španielsko a Grécko).
- Pozitívne je, že prvky organizácie práce spojené s vysokovýkonnými systémami práce prevládali na reštrukturalizovaných pracoviskách: vyššie úrovne autonómie zamestnancov, lepší prístup k školeniam, väčší výskyt tímovej práce a väčší vplyv zamestnancov na organizáciu práce a ich zapojenie sa do toho, ako je práca zorganizovaná.
- Negatívne však je, že v analýzach sa potvrdila aj súvislosť medzi reštrukturalizáciou a vyššou intenzitou práce a takisto nižšou istotou práce. V prípade reštrukturalizovaných zamestnancov, najmä v robotníckych povolaniach, bol väčší výskyt pracovných miest s vysokou záťažou. Takisto bola u nich väčšia pravdepodobnosť, že budú uvádzať väčšie vystavenie psychosociálnym rizikám pracoviska, vyššie úrovne psychosomatických porúch a absencie.

- Vo všeobecnosti vyplývajú z analýzy známky potenciálne negatívnej súvislosti medzi reštrukturalizáciou a subjektívnym zdravím zamestnancov. Skutočnosť, že to vyplýva zo širokého okruhu ukazovateľov, naznačuje, že tieto súvislosti sú pravdivé, aj keď sú určité kauzálne mechanizmy nevyhnutne komplexné a nie je ich možné jednoducho demonštrovať.

Politické ukazovatele

Zo skutočnosti, že v prípade ľudí, u ktorých je najväčšia pravdepodobnosť straty práce, je najmenšia pravdepodobnosť, že si nájdu novú, jasne vyplýva, že inštitúcie a politiky nie sú dostatočne rozvinuté na zabezpečenie toho, aby model vonkajšej flexiistoty nevedol k negatívnym distribučným účinkom. V správe je tiež vyzdvihnuté, že aktívna politika pracovného trhu týkajúca sa reštrukturalizácie by sa mala zameriavať na potreby znevýhodnených a zraniteľných skupín.

Veľká spokojnosť so životom u ľudí, ktorí si našli prácu rýchlo po strate starého zamestnania, poukazuje na význam aktívnej politiky pre zamestnancov.

Niektoré z negatívnych dôsledkov pre zostávajúcich zamestnancov sú takmer určite spojené so samotným procesom reštrukturalizácie, keďže udávaná reštrukturalizácia sa vykonala v priebehu predchádzajúcich troch rokov. Poukazuje to na význam obozretného riadenia procesu zmien, najmä pokiaľ ide o zdravie a pohodu zamestnancov.

Výsledky ďalej naznačujú, že nedávne iniciatívy, ktoré boli spomenuté v zelenej knihe Komisie o reštrukturalizácii a ktoré podniky a sociálni partneri vykonali v niektorých odvetviach podstupujúcich mimoriadne silnú zmenu, na riadenie otázok mentálneho zdravia na pracovisku, by sa mali ďalej rozšíriť, aby pokrývali všetky odvetvia.

Ďalšie informácie

Správa s názvom *Správa ERM za rok 2012 – Po reštrukturalizácii: trhy práce, pracovné podmienky a spokojnosť so životom* je dostupná na stránke <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1261.htm>

Ďalšie informácie vám poskytne John Hurley, manažér pre výskum, na adrese joh@eurofound.europa.eu.